

Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine

Ali GÖÇER

Kültür; yapısı, içeriği, türü, onu oluşturan unsurları (dil, din, tarih, edebiyat, sanat, müzik, corafya) vb. açılardan bakıldığında yelpazesi oldukça geniş bir konudur. Popüler kültür ve kültür yabancılaşması; ortak kültür: medeniyet; yazılı kültür; sözlü kültür, gelenek ve görenekler, eğlence türleri; yiyecek ve içecekler; giyim-kuşam; hak/batıl inanışlar; maddi ve manevi kültür unsurları, mimari, halı, kilim, cicim, keçe... geniş bir kültür çemberi içinde düşünülebilir. Bu çalışmada kültürün dil ile ilişkisi; dil ve kültürün dinamiklik kazanmasında birbirlerine olan katkısına değinilmiştir.

Kültür nedir?

“Kültür, toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir” (Güvenç, 1994: 101). Gökalp’e göre ise kültür, *“Bir milletin dini, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bir bütünüdür”* (1975: 27). Heriot, kültürü *“Bireyin bildiklerini unuttuktan sonra aklında kalan şeydir”* şeklinde tanımlamıştır. *“Kültür sözcüğü dört anlamda kullanılmaktadır: Bilim alanında uygarlık; beşeri alanda eğitim sürecinin ürünü; estetik alanda güzel sanatlar ve maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda üreme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme”* (Güvenç, 1994: 96).

Kültür, bir milletin asırlar boyunca oluşturduğu yaşam tarzlarının kodlarını içine alan hafıza gibidir. Kültür, milletin yüzyıllar boyunca ilgi, algı, tutum ve davranışlarla tezahür eden yaşam biçimi, maddi ve manevi değerler toplamı olup nesilden nesile bir miras olarak aktarılagelmiştir. Tarihi, sanatı, edebiyatı, düşünceleri, bayramları, şiiirleri, şarkıları, türküleri... ait olduğu milletin dilinden, gelenek ve göreneklerinden izler taşır. Bütün bunlar o yaşam tarzının göstergesi olarak kültürün birer unsuru olarak düşünülebilir. Ağıtlarla, ninnilerle, türkülerle... Biz ‘biz’ oluyoruz. Kültür, bir milletin asırlar boyu yaşanmışlıklarının damıtılmış bir özeti-dir.

Kültür, yeme, içme, giyim-kuşam, eğlence, iletişim biçimi, sevgi, saygı, inanç... gibi hayatın her safhasında insanı kuşatan duygu ve düşüncenin yaşama yansıyan hâlidir. Tüm duygu ve düşünceler, dilin imkânlarının kullanılabilmesiyle başkala-

ıyla paylaşılır, görünür kılınır, kabul görüp yaygınlık kazanır. Dahası kast edilen duygu, düşünce ya da tasarıların ötesinde okur zihninde anlam ve çağrışımlar oluşturabilir.

Bugün insanlar içinde buldukları toplumun sosyal mekânlarında birbirleriyle etkileşim içerisinde. Yaşamın devamı için gerekli ihtiyaçlar bu etkileşimi bir bakıma zorunlu kılmaktadır. İnsanlar doğal olarak birbirlerinden yaşam kalitesini etkileyebilecek bilgi ve deneyimleri aktarmaktadırlar. Bireyler dil aracı ile kültür tarlasını işlemekte ve kültür harmanından bakış açısını değiştirecek ve yaşam standardını yükseltecek ürünleri hasat etmektedir.

Kültürün oluşumu

Kültür bir etkileşim işidir. Geçirilen zamanda yaşanan olay, olgu ve durumların etkileşimle paylaşılması ve kabul görebilerek yaygınlaşması yeni kültürel unsurların/değerlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Kültür bir birikim işidir. İster millet açısından düşünelim ister bireysel ve toplumsal açıdan düşünelim, kültür birikim yapılarak oluşur ve kalıcılık kazanır. Kültür yaşanan güzelliklerin paylaşılması ile farklı bireylerce edinilir. Bu şekilde ait olunan toplumda yüksek seviyeli ve zengin bir kültür birikimi oluşturulur. Bu yönüyle kültür, paylaşılan, öğrenilen veya edinilen bir niteliğe sahiptir.

“Konuşmalarınıza dikkat edin davranışınıza dönüşebilir. Davranışınıza dikkat edin karakterinize dönüşebilir. Karakterinize dikkat edin yaşamınıza dönüşebilir...” özdeyişi dilin kültür oluşumundaki etkisini ortaya koymaktadır.

Kültürün kayda geçirilmesi

“Dil, insanın evidir”, demiş Heidegger. Dil, insanın daha özel bağlamda duygunun, düşüncenin, bakış açılarının, yaşam biçimlerinin en genel anlamıyla bireylerin sahip olduğu hayat tezahürlerinin belli bir cisme bürünerek görünürlük kazanmasını sağlayan önemli bir araçtır. Önemli dilciler, sosyologlar, antropologlar dilin, kültürün en temel ögesi olduğu konusunda hemfikirdirler.

Kültürün aktarılması

Dil, en etkili kültür aktarıcısıdır. Sözlü ve yazılı kültür ürünleri dil aracılığı ile nesilden nesile aktarılagelmiştir. Gelecek nesiller dillerini öğrenmekle sadece kendi dillerini öğrenmekle kalmıyor, aynı zamanda atalarından kalan karakteristik yaşam biçimlerini, içinde yaşadıkları toplumun kendine has özelliklerini öğrenmiş oluyorlar. Bir milletin tarihten başlayarak bugüne kadar gelen yaşam biçimlerinin damıtılmış özü olan kültür, sözlü ve yazılı dil ile bugünlere ulaşmış; yine dil aracılığı ile gelecek nesillere ulaşacaktır. Kültür bir milletin geleneklerinin, yaşam durumlarının kısaca tarihinin dil mektubu ile günümüze kadar gelmiş belgesidir. Kökü

mazide olan ati olabilmeyen en önemli ve en kestirme yolu dil köprüsünü sağlam tutmak, korumak ve daima işler kılmaktır.

Kültürün temel nitelikleri

Güvenç, antropolog Murdok'tan esinlenerek kültürün özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır: “Kültür; öğrenilir, tarihi ve süreklidir, toplumsaldır, ideal ya da idealleştirilmiş kuralları sistemidir, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır, bütünleştiricidir, değişir” (1994: 101-104).

Kültür, birleştirici ve bütünleştiricidir. Kültür, ait olduğu toplumun insanlarını birbirine kenetler.

Kültür, toplumlara özgüdür. Milletleri birbirinden ayıran niteliği ile kültür ve önemli unsurları, o milleti oluşturan bireylerin sevinçte, kederde gösterdikleri söz ve davranışlarla karakteristik özellik kazanır. Olayların bireysel ya da toplumsal açıdan algılanışı; üzüntü veren bir olayın bireylere yansımaları, acıyı veya sevinci paylaşma ... her toplumda farklıdır. Örneğin, kahve kültürü toplumdan topluma farklılık gösterir. Kahve Yemen gibi yerden gelmiştir ama Türk kahvesi Türk kültürünün önemli bir unsuru olmuştur. Güreş, horoz dövüşü, bağ bozumu, çocuk oyunları, orta oyunu, düğünler, kına geceleri ... Bütün bunlar kültürümüze dinamizm katan temel uygulamalarıdır ve bu yönüyle diğer kültürlerden ayrılır.

Kültür, bir sözlük gibidir. Nasıl ki, anlamını çıkaramadığımız ya da bilmediğimiz bir kelimeyi tanımak, anlamını öğrenmek için sözlüğe başvururuz, herhangi bir yaşam biçiminin hangi millete ait olduğunu, kültürün karakteristik özelliklerine bakarak tanıyabilir, çıkarımlarda bulunabiliriz.

Kültür, değişime açık bir nitelik taşır. Kültür, değişken ve dinamiktir. Toplumun içinde yaşadığı dönemin genel seyri ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda değişip dönüşebilecek bir yapısı vardır. “Kültürü değişen bir toplumun dili, düşüncesi, töresi, göreneği de değişir” (Akarsu, 1998: 88-89). Kültür, toplumdaki bireylerin yaşantı ve ihtiyaçlarından, o toplumda yaşanan olay, olgu ve durumlardan etkilenecek boyut değiştirebilir.

Kültür, medeniyetlerin oluşumuna katkı veren önemli bir kaynaktır. Valery'e göre, “Aslanın vücudu yediği hayvanlardan müteşekkildir.” Medeniyetler de milletlerin kültürel birikimlerinin birbirini bütünleyecek şekilde bir bütün haline dönüşümü ile meydana çıkar. Kafesoğlu'na göre, “Medeniyet, 'kültür'lerden doğar” (1998: 16). Güvenç'e göre, “Uygurluk kültürlerden oluşur; kültürler uygarlığın parçasıdır” (Güvenç, 2002: 97). “Kültür, yalnız bir milletin dini, ahlaka, akli, estetik, lisanî, iktisadî ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünü iken medeniyet, aynı medeniyet dairesine giren birçok milletin sosyal hayatlarının müşterek bir yekûnudur. Kültür millî olduğu hâlde,

medeniyet milletlerarasıdır” (Gökalp, 1975: 27). Her milletin uygarlığa katkı sağlama bağlamında insan yaşamının kalitesini artıracak uygulamaları, kültürel değerleri, teknik buluşları ... vardır.

Kültür, *yüksek düzeyde yaşam standardını yansıtır.*

Kültür, *evrensel olmayan ayırt edici karakteristik özelliğindedir.*

Dil kültür ilişkisi ve etkileşimi

Mehmet Kaplan, “*kültür, bir topluluğu, bir cemiyeti, bir milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden farklı kılan hayat tezahürlerinin tümüdür*” der. Hayat tezahürleri, her milletin kendi özüne ait olan ve bu özü yansıtan millî ve manevî değerlerdir. Bu değerler; din, dil, örf ve âdetler (gelenek ve görenekler), dünya görüşü, yaşama biçimi, tarih, sanat, edebiyat, coğrafya ... vb. unsurlar olarak karşımıza çıkar. Bunların en önemlisi dildir. Kültür *oluşumu, gelişimi, aktarılması* vb. açılardan bakıldığında dilin işlevi ve önemi rahatlıkla görülebilir.

Dil bir memleket içinden geçen akarsu gibidir. Bir yandan o beldeye hayat verir diğer yandan da yöredeki derelerden, çaylardan beslenerek tüm insanlığın ortak ürünü olan medeniyet ummanına ulaşır, katkı sağlar. Nasıl ki akar su hem içinden geçtiği beldeye hayat verir ve o yörenin kaynaklarından beslenerek çoğalarak akar; dil de içinde bulunduğu toplumun kültürel hazinelerinden yararlanır ve aynı zamanda toplumun kültür dokusunun oluşumunda çimento işlevi görür. Dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek neredeyse imkânsız gibidir. Dil olmadan kültür temelsiz bir binaya benzer. Kültürü olmayan bir milletin dili de kaynağı kurumaya yüz tutmuş bir nehir gibidir.

Diline gereken önemi vermeyen toplumlar kültürlerini kaybettikleri gibi, kültürüne sahip olmayanların da dillerini dinamik tutma seçenekleri ortadan kalkar. İnsan yaşamının temel taşı olan dil, Gökalp’in de dediği gibi sahip olunan duygu ve düşüncenin kabı gibidir. Bireylerin sahip oldukları duygu ve düşünceler dil ile vücut bulur, görücüye çıkar. Diğer bireyler tarafından kabul gördüğü oranda da toplumun ortak değeri hâline dönüşür. Çünkü toplumu oluşturan bireylerin duygu ve düşünceleri sahip olunan kültürün birer yansımasıdır.

Güvenç, kültürü “*sosyal süreçler bileşkesi*” olarak nitelendirmektedir. Burada bir etkileşimli dönüşümden söz etmek gerekir. Kültürün temel unsuru, duygu ve düşünceye şekil veren kap işlevini üstlenen ve kuşaktan kuşağa taşınmasını sağlayan dildir. Kültür de dilin varlığını koruması ve dinamizmini yitirmemesi için can simidi, hayat iksiridir. Şu hâlde, *kültür, nesilden nesile aktarılmak için dile muhtaç; toplumun duygu, düşünce ve tam anlamıyla hayat tezahürlerinin somut hâle bürünmesinin aracı olan dil için de kültür bir ihtiyaçtır.*

Kültürler *etkileşime* açıktır. Çünkü kültüre dinamizm veren ve etkileşimde önemli bir işleve sahip olan dildir ve işlevi açısından etkileşimin önemli bir aracıdır.

Kültürüne sahip çıkan bir milletin dilinde gözle görülebilir bir dinamizm vardır. Kültür sayesinde bir dil sağlamlaşır ve başka dillerden daha az etkilenir. Kültür sayesinde ki o dil karşı konulamaz olan değişim ve dönüşüm sürecinde ana dinamiklerine zarar vermeden değişip dönüşebilir.

“Türk milleti tarih boyunca türlü din, medeniyet ve coğrafi saha değiştirmiştir. Bu durum Türkçenin de gelişmesine, mühim değişikliklere uğramasına sebep olmuştur. Bununla beraber Türk dili, bünyesindeki hayrete şayan kudret ve hayatîyet sayesinde mücadele ettiği dil ve kültürlerle yalnız mukavemet etmemiş çok kere de zafer kazanmıştır” (Turan, 1980: 191).

Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dilin niteliklerini göstermesine zemin olan önemli bir uygulama sahasıdır. Dil, toplumun algı, ilgi ve kültürel değerleri üzerinden somut ürünler aracılığı ile vücut bulur. Konuşmalara konu olan her şey kültürün dil aracılığı ile sosyal hayata yansımalarıdır.

Kültür, hayat kaynağımız olan su; dil ise suyu bütün meskenlere dağıtan şebeke gibidir. Bir bakıma dil, kültürün yayılmasında gördüğü işlev, hayat kaynağının ulaşımını sağlayan şebekenin gördüğü işlev gibidir. Yunus Emre, *“Dil hikmetin yoludur”* der. *Hikmet* kavramı Türk coğrafyasında birçok değeri ile kültürün alt yapısını oluşturur. Kültür ve dil, anne ve bebeği gibidir. Annenin bebeğini besleyip büyütmesi gibi kültür de dilin gelişip canlılık kazanmasına zemin olur. Çocuğun yetişkin olduğunda annesinin yaşamını belli bir düzeyde devam ettirmesi için ilgilenip destek olması gibi dil de kültürün canlılığını koruyabilmesi ve sağlam bir şekilde sonraki nesle aktarılabilmesinde önemli bir köprü işlevi görür.

Bir milletin dili ne kadar zengin ve işlekse, o milletin kültürü de o kadar canlı ve dinamik. Dil bilimcilerin dili tanımlarken *“içtimai bir müessesese”* olarak nitelendirmeleri, onun toplumun kültürünü, yaşam biçimini yansıtan önemli bir araç olduğunu göstermektedir.

Milleti millet yapan dili ve kültürüdür. Milletler ancak dilleri ve kültürleri sayesinde varlıklarını koruyabilirler. Dilini ve kültürünü korumasını beceremeyen milletlerin yeryüzü arenasında uzun süre kalamayacağı tartışma götürmez bir gerçektir. Çünkü diline sahip çıkmak bir bakıma kültüründen haberdar olmaktır. Kültürüne yabancı olmamak da karakteristik hayat tezahürlerini canlı tutmak, kendine özgü olanı unutmamaktır. Bu niteliğe sahip olan milletler asimilasyon rüzgârına kapılmadan varlıklarını devam ettirme şansına sahip olan milletlerdir. Kısacası, milletin varlığı, sahip olduğu dil ve kültürü canlı tutmalarına bağlıdır. Toplumdaki bireyler arasında olması gereken birlik ve bütünlük anlayışı dil ve kültür dinamizmi ile canlı tutulabilir.

Dil ve kültür kavramları birbirinden ayrı düşünülemez. O derece iç içe iki unsurdur ki adeta birbirini tamamlayan bir bütündür. Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dile kaynaklık eden önemli bir rezerv alanıdır.

Dilin işlevleri

Bir milleti var eden maddi ve manevi değerlerinden müteşekkil kültürü ile bu değerlerin korunup kayda geçirilerek yarınlara taşınmasında önemli işlev gören dil, o milleti ezelden ebede taşıyan iki dinamik unsurdur.

“Toplumun hiçbir alanı dilden bağımsız değildir. İnsanın varlığı dil ile mümkün olduğu gibi, toplumların varlığı da ancak dil ile mümkün olmaktadır. Dil yoksa toplum da yoktur. Dil, bir toplumun kültür kimliğidir” (Ünalın, 2005: 14). *“Toplumun edebiyatı, sanatı, felsefesi, tekniği ile bütün kültürü, düşünceleri, töre ve gelenekleri dil ile bir bağlılık içindedirler. Töre ve geleneklerin kuşaktan kuşağa aktarılması ancak bir bildirme ile olabilir. Bunu da ancak dil başarır”* (Akarsu, 1998: 88-89).

Kültürü, milletin var olduğu ilk günden günümüze kadar yaşadıklarını, geçmişini, tarihi görünümünü bir yük trenine benzetirsek; dil her vagonunda o milletin değişik dönemlerine ait değerlerini, yaşanmışlıklarını taşıyan bu trenin günümüze ve geleceğe ulaşmasını sağlayan raylar gibidir. Nasıl ki raylar olmadan tren ilerleyemez, olduğu yerden hareket edemez ve doğal olarak ulaşım işlevini yerine getiremez; dil de olmadan kültürle ilgili olarak geçmişe ait ne varsa ne günümüze ne de geleceğe taşınabilir. Bu dil rayları sayesinde milletin geçmişine ait ne kadar değer varsa, ne kadar yaşanmışlık ve hatıralar varsa, ne kadar tecrübe varsa hepsi gelecek kuşaklara ulaştırılır.

“Fertlerin hafızası ne ise, tarih de milletlerin hafızasıdır. O hafızadan mahrum olan milletler maalesef inkıraza mahkûmdurlar” (Turan, 1980: 201). Yahya Kemal’in ifadesiyle *kökü mazide olan ati olmak için hafızamıza sahip çıkmamız ve dil raylarının paslanmasına izin vermememiz gerekir.*

Dil vitrini

Kültür unsurlarını dil tarlasında yetiştirerek bireylerin istifadesine sunmak, kültür zenginleşmesinde oldukça önemlidir. Kültür unsurlarının toplumda değer görmesinde dil vitrinine ihtiyaç vardır. Kültür, dil ile kayda geçirilip korunur, dil aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılır ve dil ile hayatietini sürdürebilir. Kültür dil kalıbında şekillenip dil kabında gelecek kuşaklara aktarılır.

Bir dil, kendisi ile oluşturulmuş edebî ürünler aracılığıyla görücüye çıkar. Daha farklı bir ifade ile edebiyat ürünleri bir dilin imkânlarını, zenginliğini, güzelliğini gösteren en önemli araçlardır. Dilin tanınması, öğrenilmesi, o dille ilgili eserlerin okunarak içselleştirilmesi ve en önemlisi sosyal yaşamda bir iletişim aracı olarak kullanılması çok önemlidir.

Stendhal'ın edebiyatı, “bir toplumun ana caddesine tutulmuş bir ayna”ya benzetmesi edebiyatın, toplumun yaşam biçimini, giyimini, eğlencesini hülâsa kültürünü yansıtan önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Dil, edebiyat eserleri aracılığıyla ait olduğu milletin kültürünü yansıtarak hem o milletin fertleri arasında hem de diğer milletlerin bireyleri arasında tanınmasına, kabul görmesine, yaygınlaşmasına kapı aralar. Bu bir bakıma yatay ve dikey hareketliliği sağlar ve dil kültür taşıyıcısı olarak bir yönden geniş bir yelpazede yaşam tarzına yön verirken bir yandan da kuşaklar arası geçişi sağlama işlevini yerine getirir.

“Türk edebiyatı halkın atasözleriyle bilmecelerinden, halk masallarıyla halk koşmalarından, destanlarından, halk cengnameleriyle menkıbelerinden, halkın güldürücü fıkralarından ve halk tiyatrosundan ibarettir” (Gökalp, 1975: 31). “Banarlı, Bir Dil Nasıl Güzelleşir” adlı yazısında “Dilleri dil yapanlar milletlerdir. Milletlerin dillerini seven, anlayan ilahi bir güzellikle kullanan büyük şairlerdir” der.

“Şiir, her milletin kültürü içinde önemli bir yer tutar. Toplumlara ulus bilinci veren, onları belli amaçlara yöneltip yönlendiren şiirler vardır. İnsanoğlunun mutlu mutsuz günlerinde sevgisini, duygulanışını dile getirmeyi istediği anlarda, beşik başında, savaşa giderken, ölenin arkasından söylediği, her insanın yaşamında belli bir yer tutar” (Aksan, 1995: 7). “Millî kültür, halkın geleneklerinden, yapageldiği şeylerden, örflerinden, sözlü ve yazılı edebiyatından, dilinden, musikisinden, dininden, ahlakından, estetik ve ekonomik mahsullerinden ibarettir” (Gökalp, 1975: 93).

Türkçe sahip olduğu ses yapısı, müzikalitesi açısından duyguları ifade etmede uygun ve etkili bir dildir. Bu açıdan Türkçe şiire yatkın ve uygun bir dil, şiir dilidir. Yaşanan bir olayı şiirle ifade etme, toplumdaki düzensizlikleri şiirle iğneleme, divan şiirinin, halk şiirinin bu denli gelişmesi de Türkçenin şiirsel bir yapısının olduğunu göstermektedir.

Kültür, edebiyatın beslendiği en önemli hazinelerden biridir. Aynı zamanda edebiyat ürünleri de kültürün tanıtılmasına, benimsenmesine aracılık eden önemli araçlardır. Bir edebî metin içindeki kültürel motiflerle zenginlik kazanır ve ayna zamanda ait olduğu kültürün değerlerin geniş kitlelere ulaşmasını sağlar.

Okuyan, duyan, düşünen insan duygu ve düşüncelerini ifade etmeden rahat edemez, yaşayamaz. Çünkü insan, okuyup dinleyerek anlayan, anladıklarını düşünen, düşündüklerini üst üste koyarak bir bakış açısı oluşturan ve birikimlerini başkalarına sözlü veya yazılı olarak aktarma ihtiyacı duyan bir varlıktır. Yunus'un aşk ve sevgi anlayışı, Mehmet Akif'in vatan hasreti ve vatan sevgisi, Fuzuli'nin ıstırapı ortaya koydukları eserlerin özümsemesi ile daha iyi anlaşılabilir.

Dil, edebiyat eserleri aracılığı ile ait olduğu toplumun/kültürün aynası gibidir. Kültür ile ilgili her şey dil aracılığı ile kendini gösterir. Nihat Sami Banarlı, kültürün

dile yansımaları şu şekilde bir benzetme ile ifade etmektedir: “*Türkler atik, hızlı ve çevik bir millettir. Onların bu hayat tarzı dillerine yansımıştır. Bu yüzden dillerinde çok heceli uzun kelimeler yerine bir ya da iki heceli kelimeler mevcuttur*”.

Dil bir ağaçsa kültür de o ağacın köküdür. Kökü olmayan ağaç bırakın ürün vermeyi, kendisini kurumaktan kurtaramaz, yok olur, gider. Kökün ağacı canlı tuttuğu gibi kültür de dili canlı tutar. Dil de kültürden aldıklarıyla çiçek çiçek açar; tadına doyum olmaz ürünler verir. Konusunu tarihten, sosyal yaşamdan alan edebî nitelikli hikâyeler, romanlar bu ürünlerin ilk akla gelen örneklerindedir.

Kültür, sağlam yapılı ve muhteşem görünüşlü bir bina gibidir. Bu binanın omurgasını dilin yapısı, sağlamlığı oluşturur. Binaya şekil kazandıran birer tuğla görevindeki her kelime özenle seçilir ve uygun biçimlerde cümle cümle örülür. Ortaya çıkan kültür binası nesilden nesile miras olarak kalabilecek içerik ve yapıdadır artık.

Görüldüğü gibi dil ve kültür bir bütünü oluşturan ayrılmaz iki parçasıdır. Dilin zenginliği bir bakıma kültürün zenginliğidir. Dil ne kadar etkili ve işlek bir yapıda olursa ortaya konulan ürünler aracılığı ile kültür zenginliği de o derece etkili ortaya konulabilir. Kültürün zenginliği de dili etkili kullanmada söyleyenin/yazanın işini kolaylaştırır. Sahip olduğu değerleri ile kültür ifadeye güç kazandırır. *Kültür, dil için inanılmaz bir kaynak; dil de kültür için vazgeçilmez bir araçtır.*

Kaynakça

- Akarsu, Bedia (1998), *Dil-Kültür Bağlantısı*, İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Aksan, Doğan (1995), *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Engin Yayınları.
- Gökalp, Ziya (1975), *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- Güvenç, Bozkurt (1994), *İnsan ve Kültür* (6. baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____ (2002), *Kültürün ABC'si* (2. baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kafesoğlu, İbrahim (1998), *Türk Millî Kültürü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (2010), *Kültür ve Dil* (26. baskı), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Turan, Osman (1980), *Tarihî Akış İçinde Din ve Medeniyet*, İstanbul: Nakışlar Yayınevi.
- Ünalın, Şükrü (2005), *Dil ve Kültür* (3. baskı), Ankara: Nobel Yayınevi.